

Hvordan ser rogalandsbonden på framtida? Trender i norsk landbruk 2016

Stavanger 17.01.2017

Jostein Vik og Alexander Thanem

Norsk senter for bygdeforskning

Norsk senter for bygdeforskning

- Privat stiftelse, Trondheim - nært samarbeid med NTNU
- 33 ansatte
- Forskningstema:
 - ✓ Lokalsamfunn, bygdeliv, kultur
 - ✓ Ressursforvaltning, miljø, landskap
 - ✓ Landbruk, verdikjeden for mat, næringsutvikling
 - ✓ Kommunal- og regionalutvikling, samhandling byer og bygder, sentrum og periferi
- Samfunnsforskning: sosiologi, geografi, sosialantropologi, statsvitenskap, agronomi, helsefag og bedriftsøkonomi

Landbruk i endring - Rogaland

- Litt bakgrunn
- Er Rogaland annerledes?
- Hva er stemningen i Rogaland?
 - Hvordan har bøndene opplevd de siste årene?
 - Fremtidstro
 - Investeringsvilje
 - Optimisme
 - Omdømme
- Hvem er «satserne», og hvor er de?
- Vil Rogaland holde sin posisjon som matfylke?

Prosjektet: Landbruk i endring

- Mål:
 - Kartlegge situasjonen i det norske landbruket og hos bøndene
 - Forstå ulike utviklingstrekk og endringer i landbruket.
- Surveyundersøkelsen «Trender i norsk landbruk»:
 - Nasjonal spørre-undersøkelse gjennomført hvert andre år siden 2002. Siste undersøkelse 2016
- Fylkesvise datainnsamlinger i tillegg til den nasjonale.
(bl.a. i Rogaland)

Bakgrunn: et landbruk i endring. Hva skjer?

- Globalt:
 - Klimaendringer og befolkningsvekst
 - Behov for mer mat (ulike estimat: 50-70 % økning til 2050)
 - Uro og store prissvingninger
 - «Sustainable intensification»
- Nasjonalt
 - Markedsutfordringer
 - Strukturendringer
 - Nye virkemidler/ny melding til stortinget
 - «Økt bærekraftig produksjon»
- I Rogaland?

Et annerledesfylke?

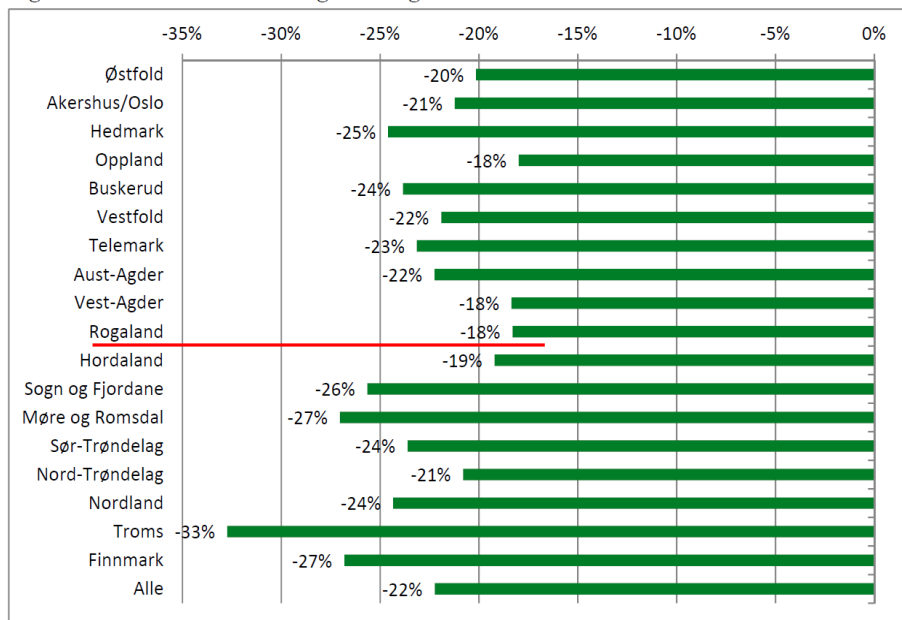
10% av landets jordbruksareal. Produserer:

- 20% av landets mjølk, storfe- og lammekjøtt
- 30% av landets, svinekjøtt, egg og fjørfekjøtt
- 88% av landets tomater
- 32% av landets agurker
- 13% av landets frilandsgrønnsaker
- 3,5% av landets fruktproduksjon

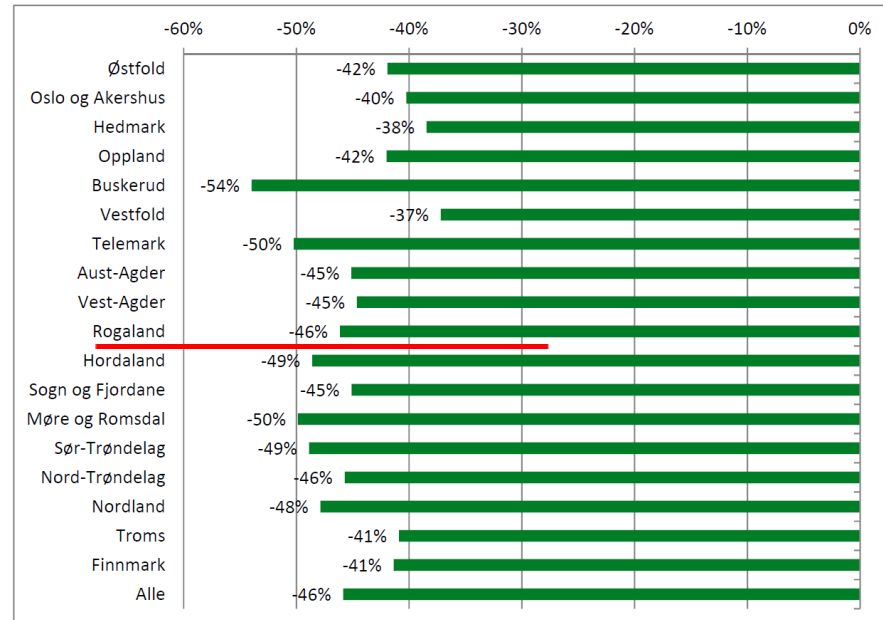
Strukturutvikling

Figur 2.2 Prosentvis endring i antall gårdsbruk, 2003–2012

Kilde: Statistikk for søknad om produksjonstilskudd, 2003 og 2013. Statens landbruksforvaltning.

Figur 4.2 Prosentvis endring i antall gårdsbruk med melkeproduksjon, 2003–2012

Kilde: Statistikk for søknad om produksjonstilskudd, 2003 og 2013. Statens landbruksforvaltning.

Datagrunnlag, Trender i norsk landbruk - Rogaland

- Nasjonalt nettutvalg på 1208 bønder
- Fra Rogaland fikk vi totalt 360 besvarte spørreskjema

	SSB 2015 (Rogaland)	Trendundersøkelsen 2016 (Rogaland)
Antall kvinner	14,9	12,9
Gj.snitt alder	50	52,7
Bruk med korn	4,5	6,1
Bruk med sau	59,7	59,7
Bruk med melkeproduksjon	43,4	34,7
Bruk med svin	12,6	11,9

Trender i norsk landbruk

Rogaland

- Rogaland 360 bruk
- Dalane 53 (15%)
- Ryfylke 94 (26%)
- Haugalandet 73 (20 %)
- Jæren 140 (39 %)

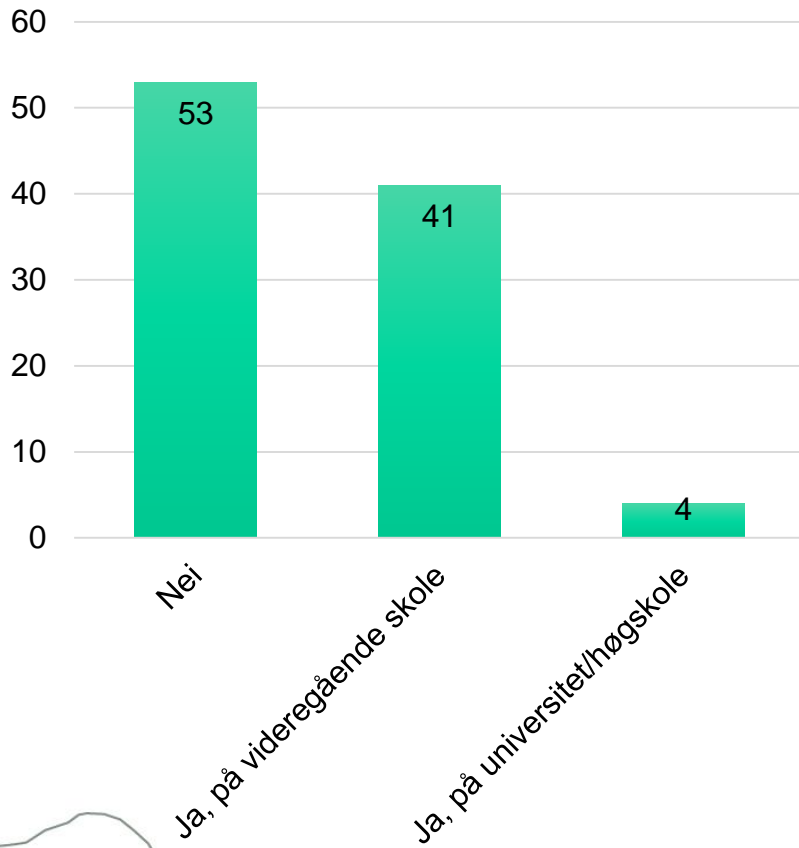

Er bøndene annerledes?

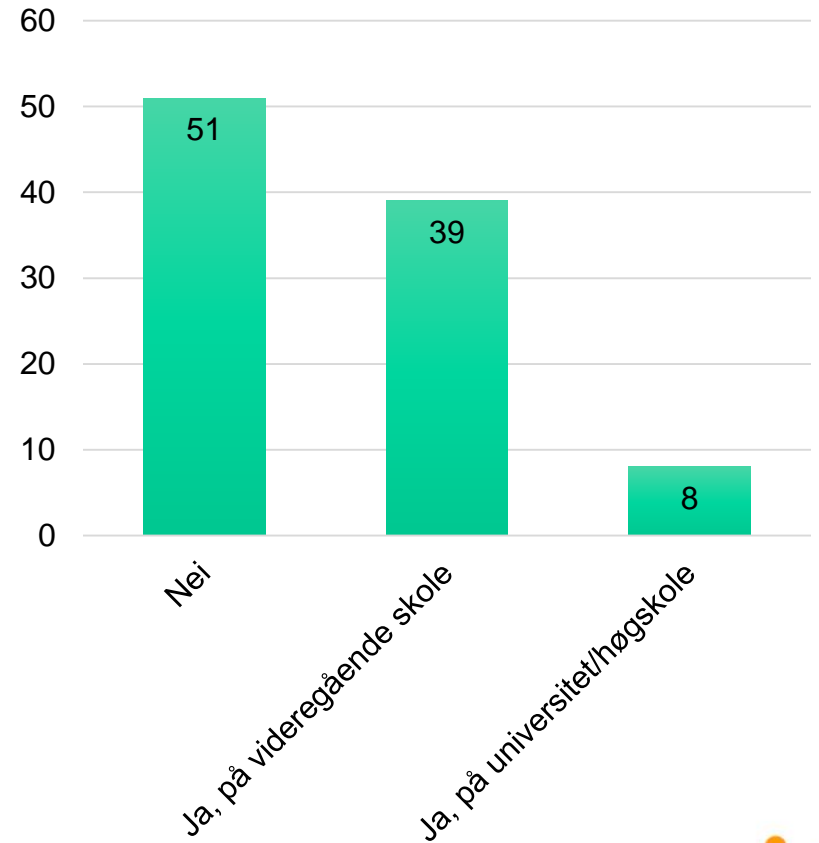

Landbruksutdanning

Rogaland

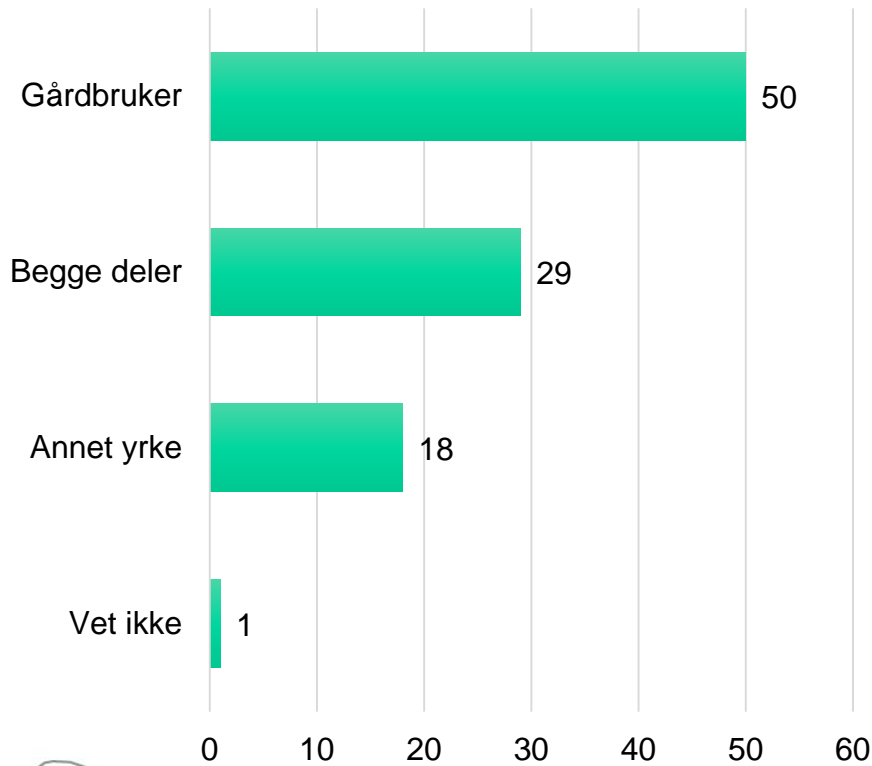

Nasjonalt utvalg

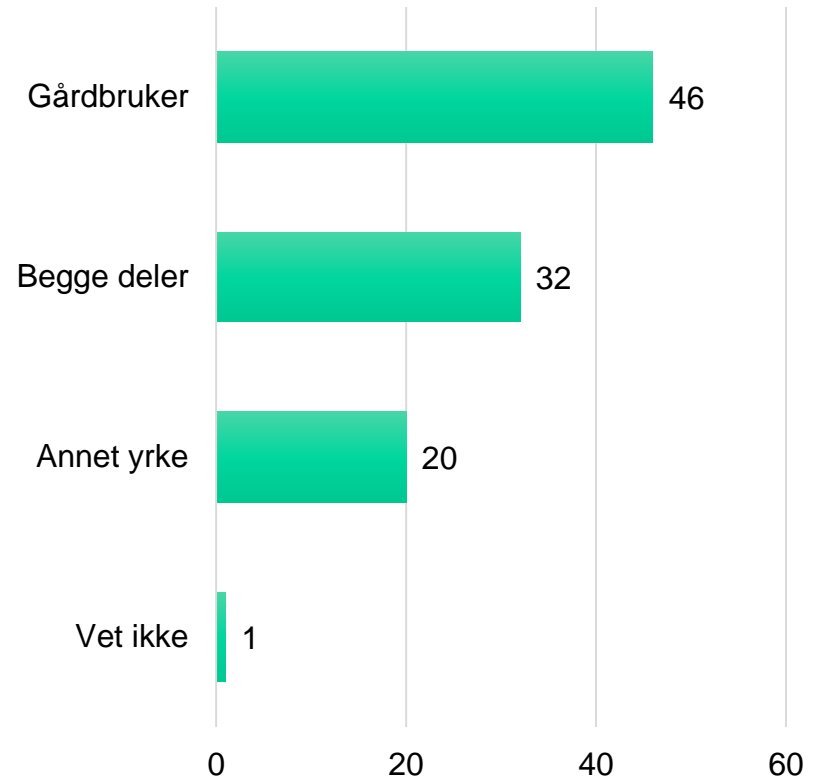

Yrkesidentitet

Rogaland

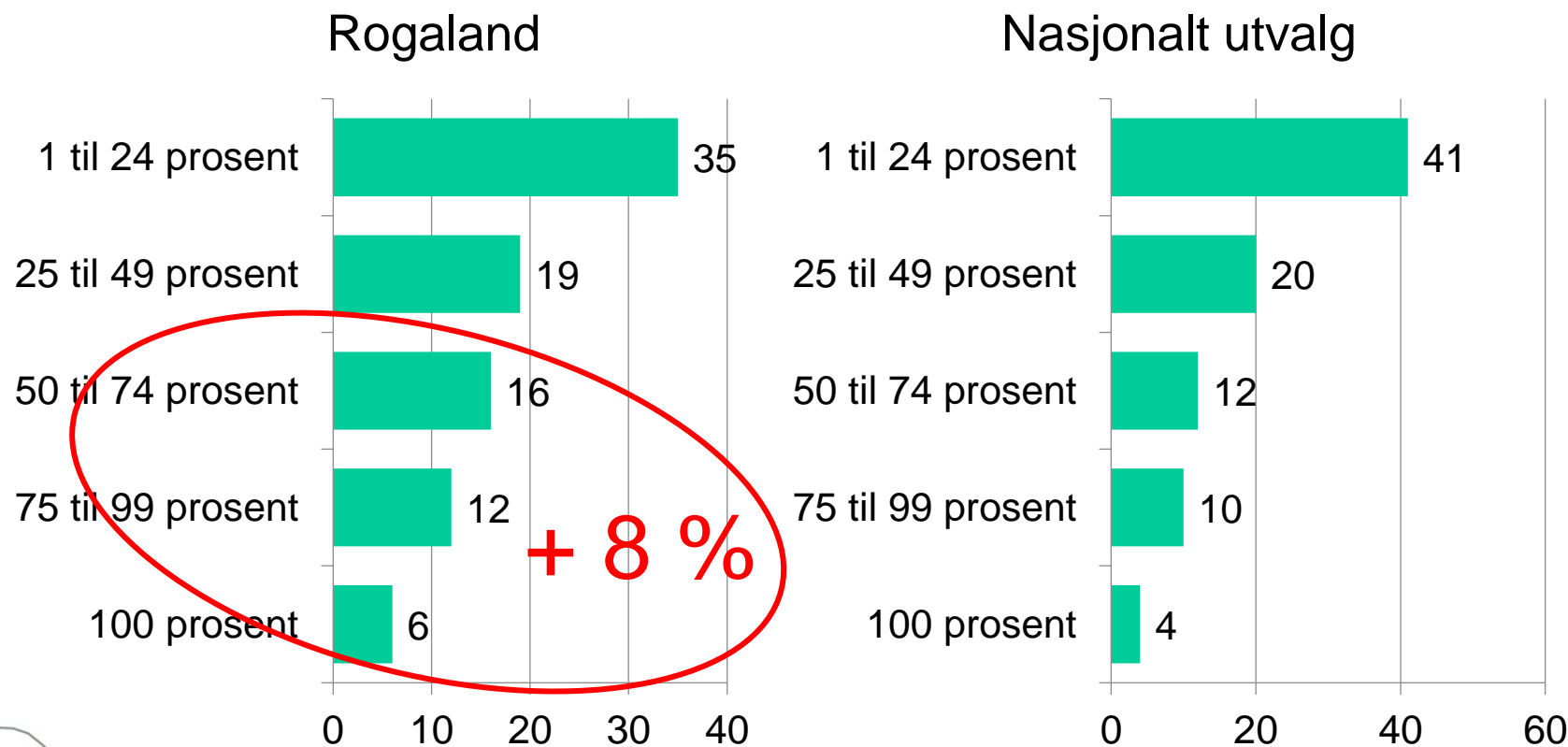

Nasjonalt utvalg

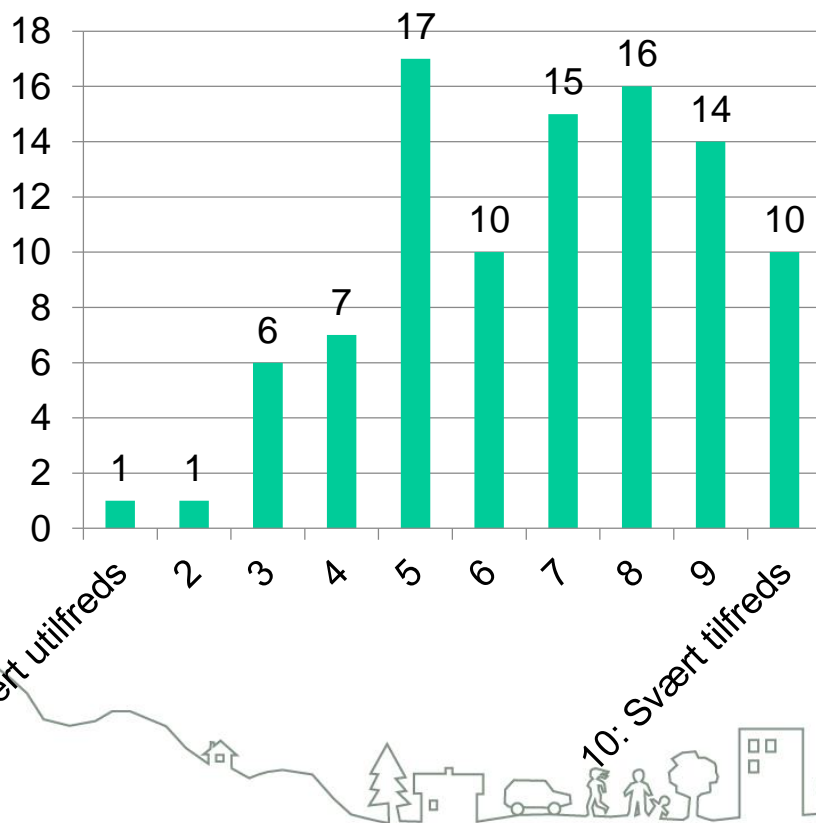
Nettoinntekt fra gårdsdrifta

«Hvor stor andel av husstandens samlede nettoinntekt kom fra gårdsdriften i 2015?»

Rogalandsbøndene er mer tilfreds med det landbruksfaglige miljøet

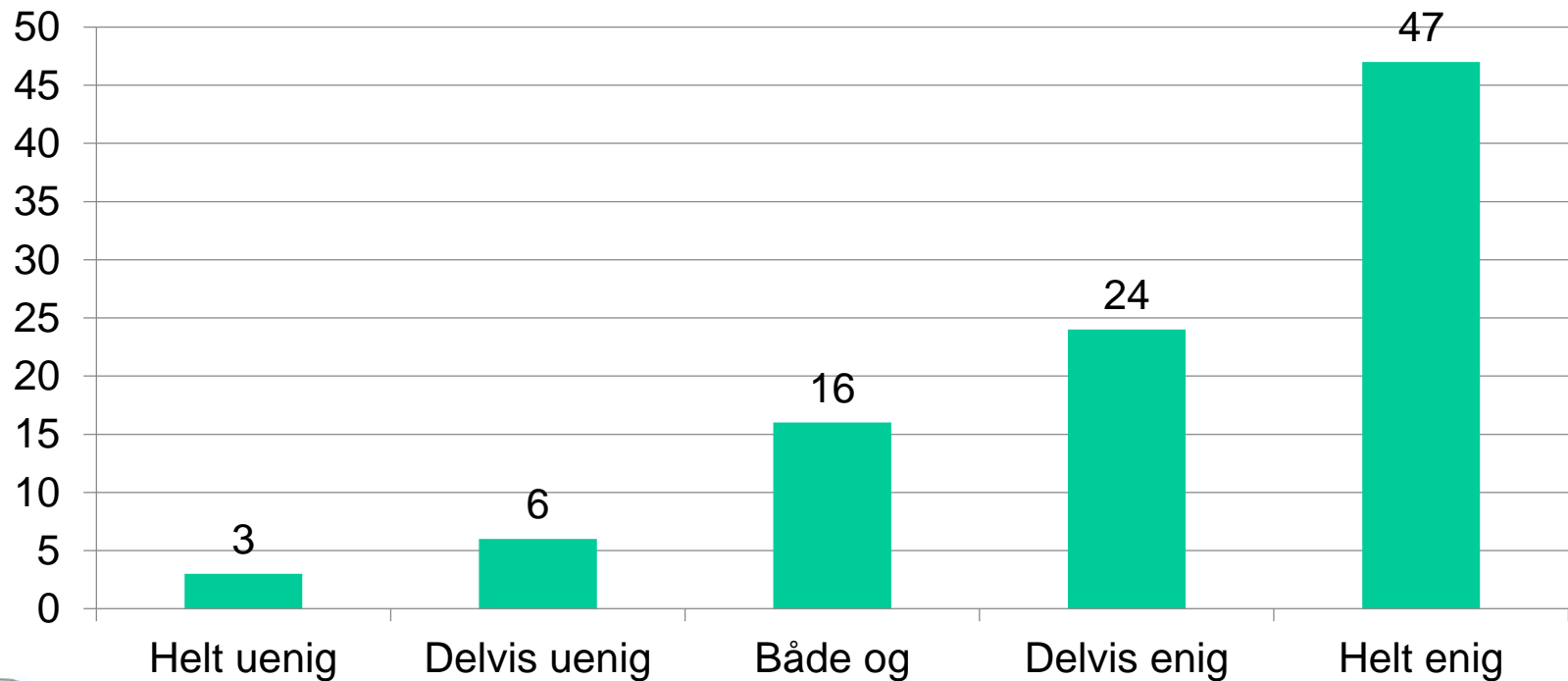
*«Hvor tilfreds er du med det landbruksfaglige miljøet der du bor?
Merk av på skalaen fra 1 (svært utilfreds) til 10 (svært tilfreds)»*

- Bønder i Rogaland er mer tilfreds med det landbruksfaglige miljøet enn nasjonalt.
- Bønder fra Jæren er mer tilfreds med det landbruksfaglige miljøet enn ellers i Rogaland.
- Melkeprodusentene er mest fornøyde

Samvirke – Rogalandsbønder er like samvirkeorienterte som eller i landet!

Påstand: «Bøndene kan best fremme sine interesser ved å stå sammen i samvirke-organisasjoner»

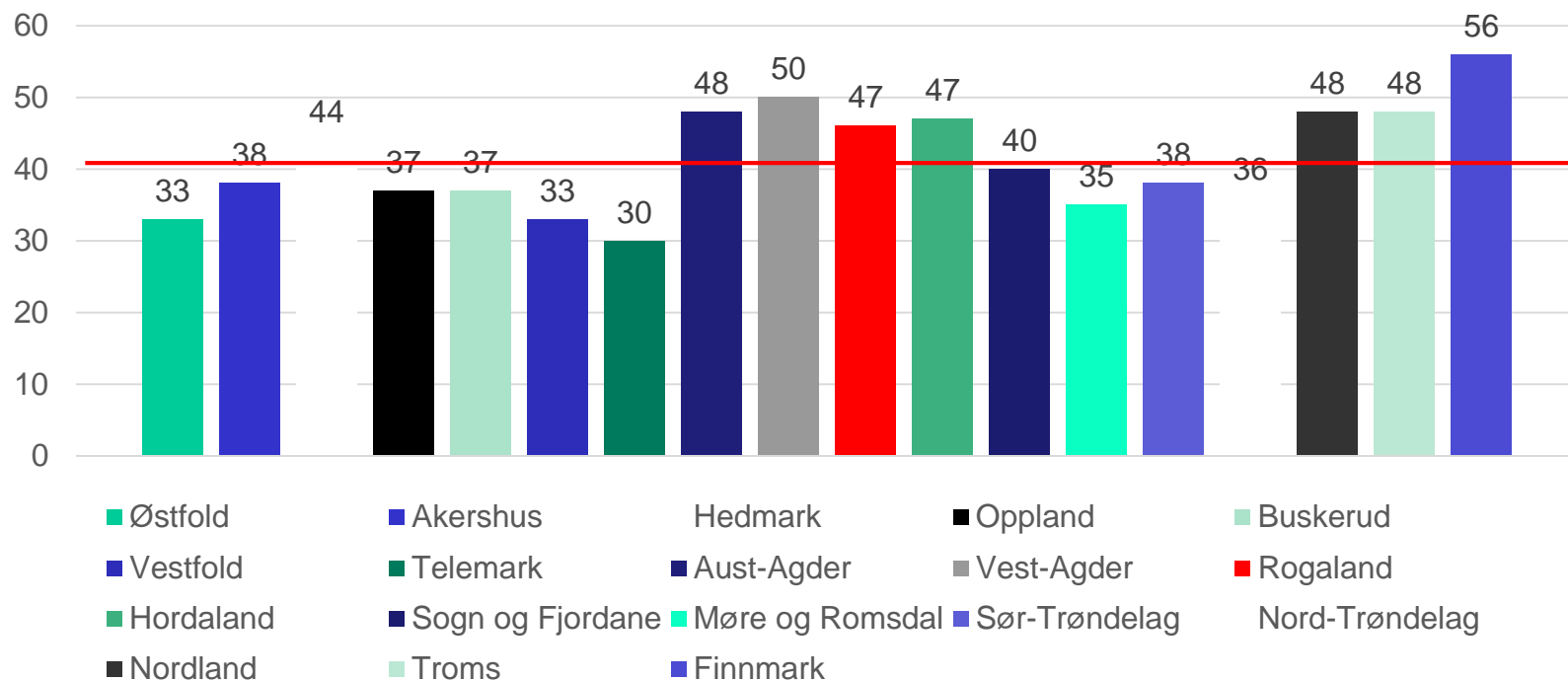

Hvordan har utviklinga vært

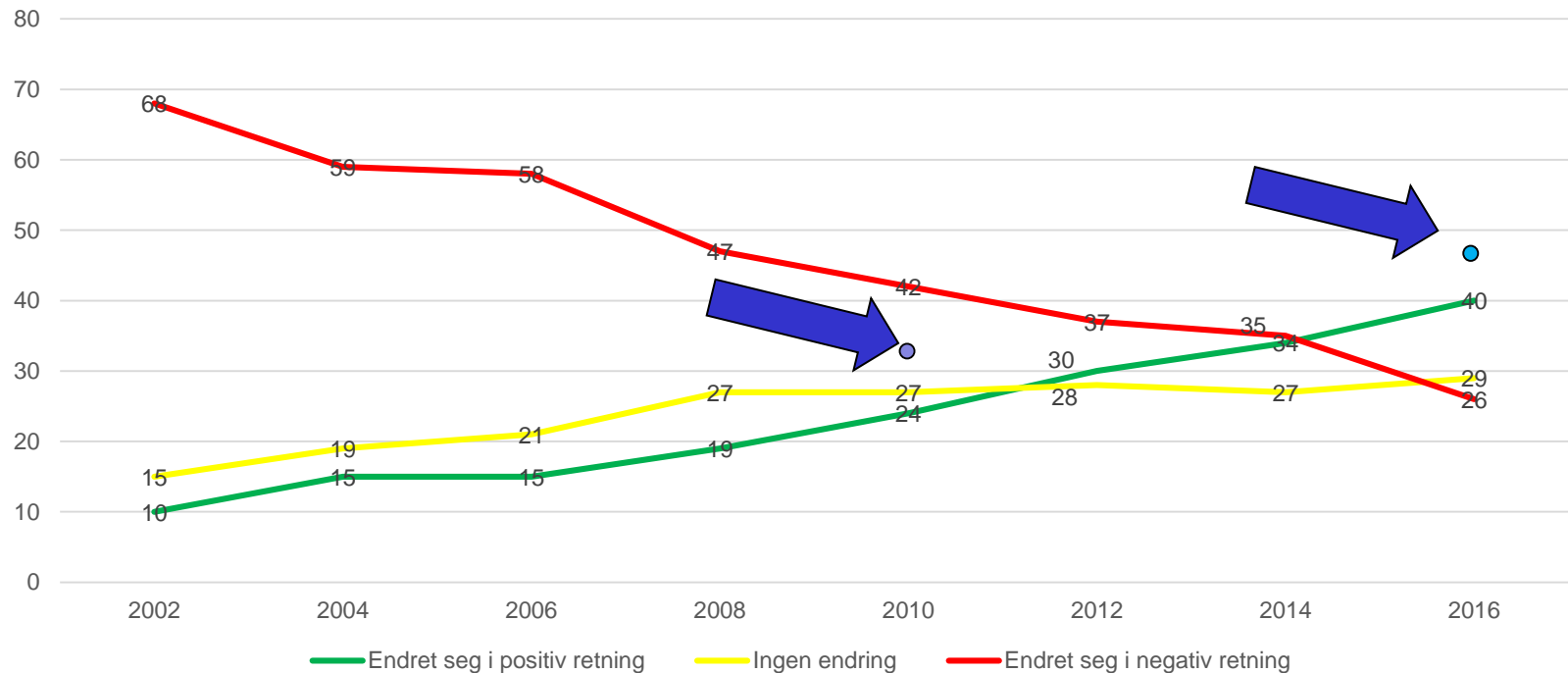
Økonomi siste fem år

«Andel som mener det økonomiske resultatet fra gårdsdriften har endret seg i positiv retning de siste fem årene»

Økonomi siste fem år

Det nasjonale utvalget

● Endret seg i positiv retning Rogaland 2016

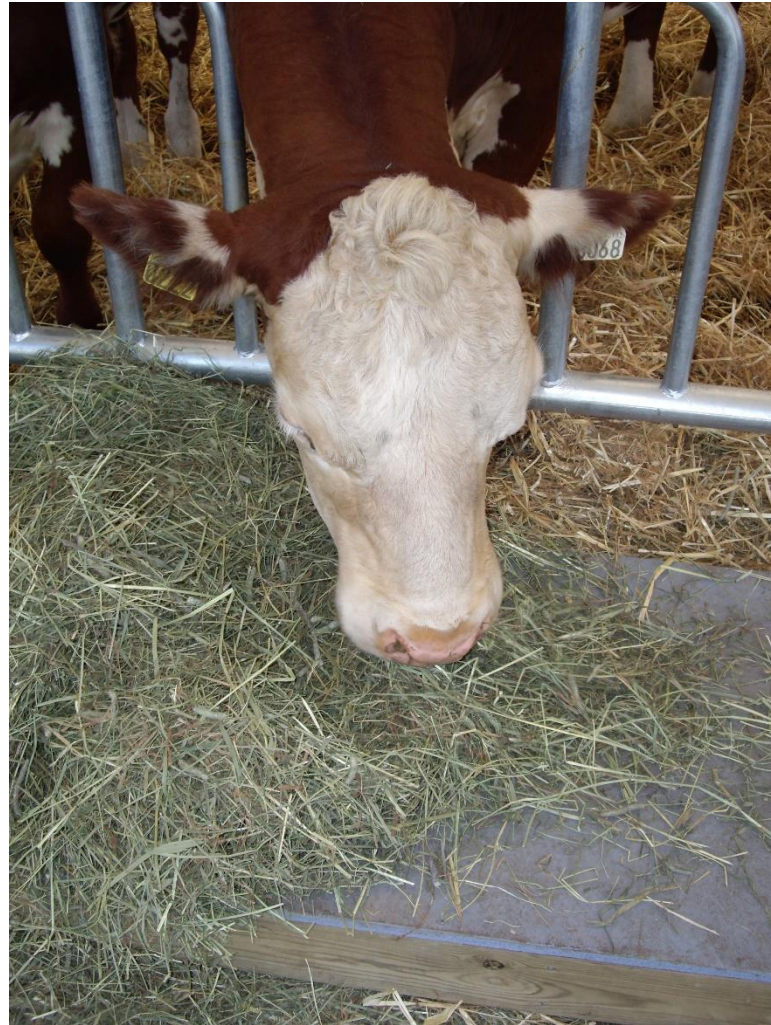
● Endret seg i positiv retning Rogaland 2010

Hvem har sterkest opplevd at det økonomiske resultatet har gått i positiv retning?

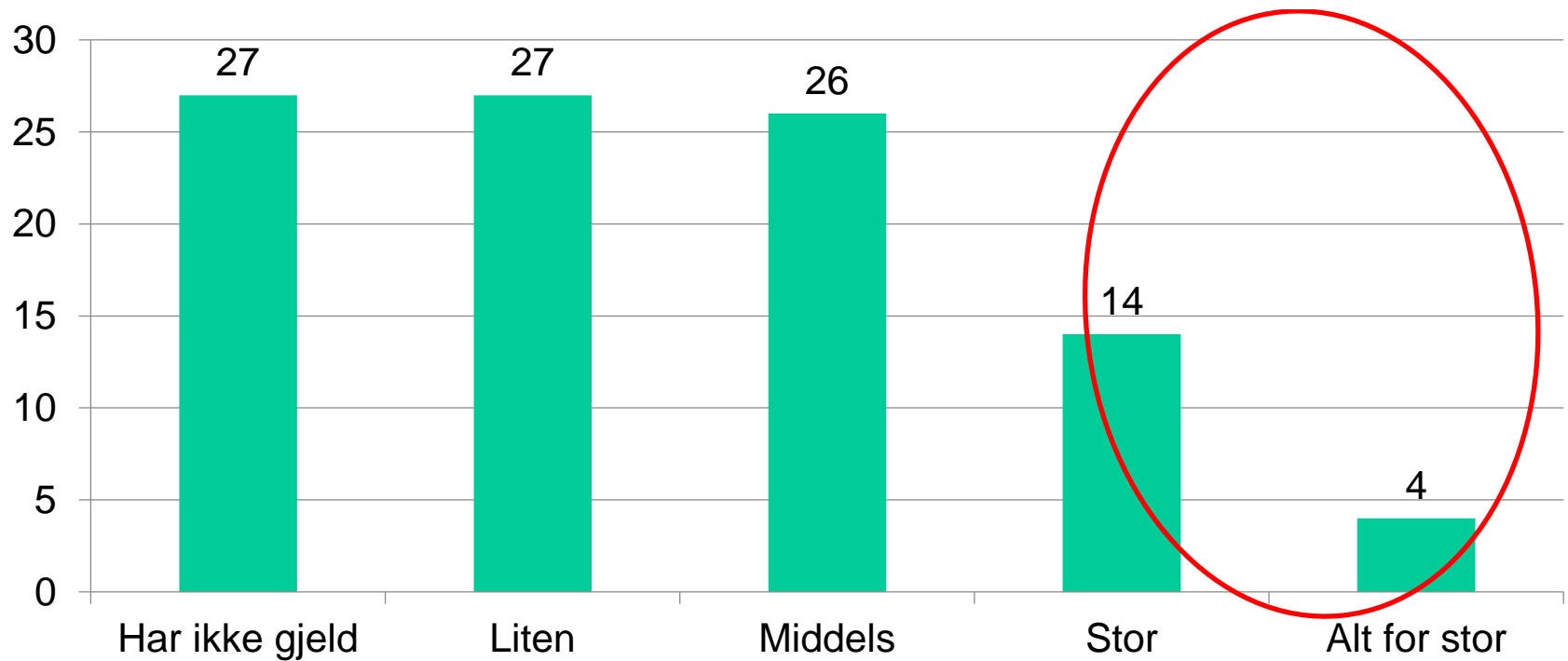
Melkeprodusenter

Yngre bønder

Jo flere nedlagte arbeidstimer, jo større sannsynlighet for at det har gått i rett retning.

Vurdering av samlet gjeld

Hva tror bøndene om framtida?

Framtidsutsikter

- 67 % av bøndene i Rogaland (mot 64 % i hele landet) tror noen i familien kommer til å ta over gården etter en selv.
 - De fleste rapporterer at dette er noen av barna, uten at de vet hvem
- 9 % tror ingen i familien vil overta
- 24 % vet ikke

(Ingen signifikante forskjeller mellom produksjoner eller bruksstørrelser)

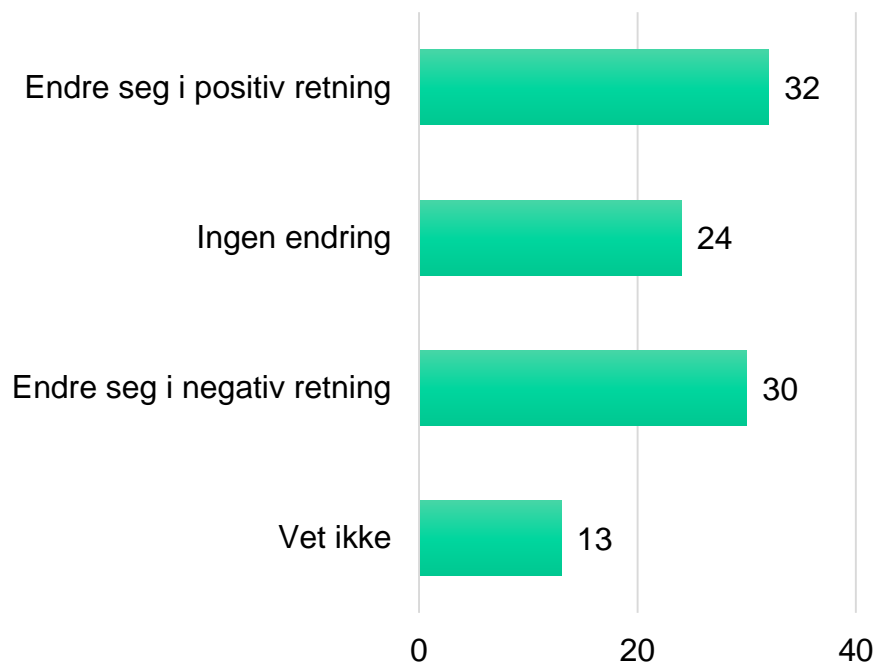
Framtidsutsikter

- 40 % regner det som mest sannsynlig at gårdsbruket 20 år fram i tid er drevet av barn eller slekt
 - (melkebønder mer enn andre)
- 18% regner det som mest sannsynlig at gårdsbruket 20 år fram i tid er drevet av dagens brukere
- 8 % regner med at gårdsbruket vil være nedlagt som selvstendig enhet eller forpaktet bort

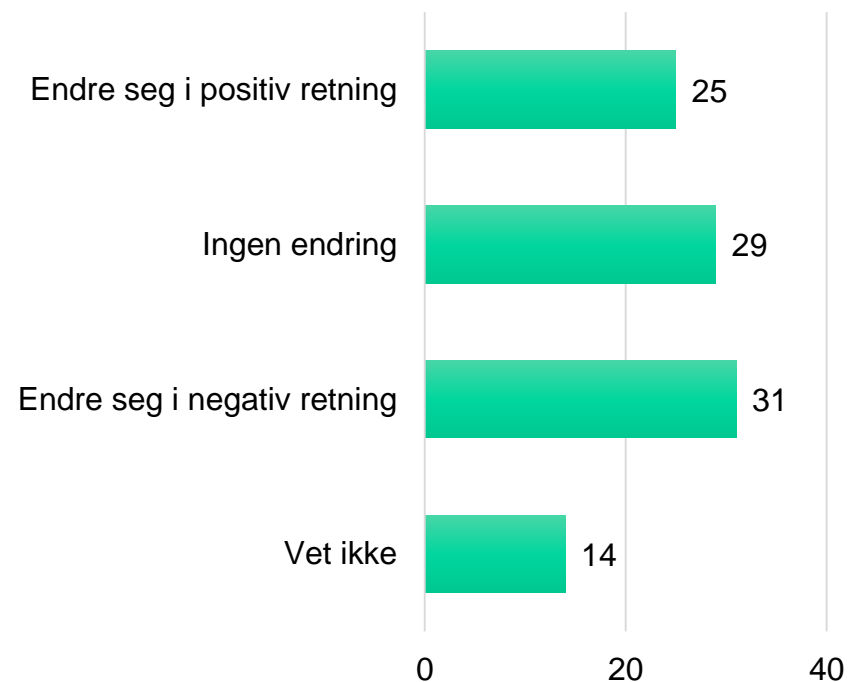

Økonomien de neste fem år

Rogaland

Nasjonale utvalget

«Tror du det økonomiske resultatet fra gårdsdriften vil endre seg i positiv eller negativ retning de neste fem årene?»

Oppsummert: Rogalandsbøndene:

- Er litt mer optimistiske
- Opplever i større grad enn bønder i andre deler av landet at økonomien har blitt bedre
 - Melkebøndene mer enn andre
 - Store mer enn små
 - Mest for de som jobber mye på gården
 - Mest for de yngste
- Tror i litt større grad enn bønder andre steder at noen i familien vil overta

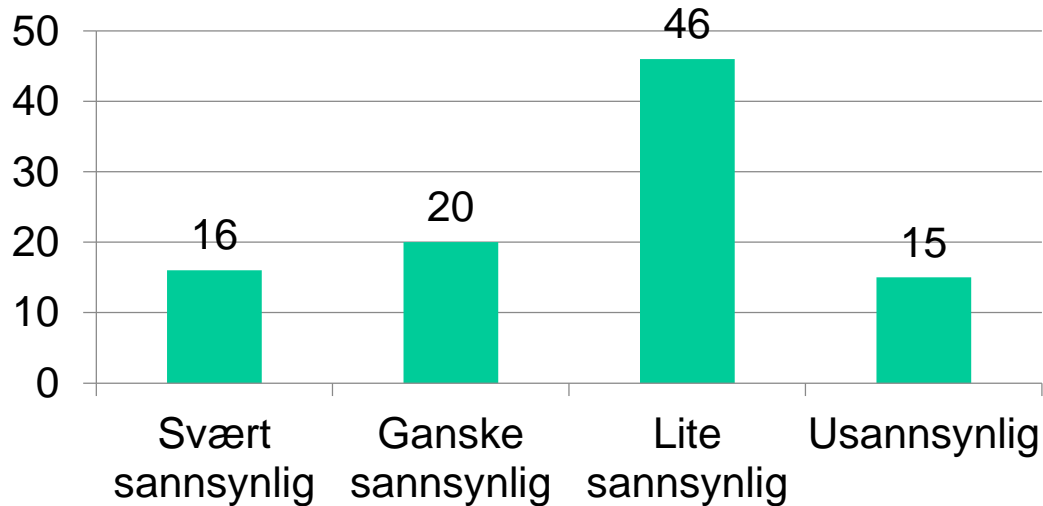

Investeringsvilje og satsning

Driftsbygninger

«Hvor sannsynlig er det at det blir foretatt større investeringer i gårdens driftsbygninger de neste fem årene?»

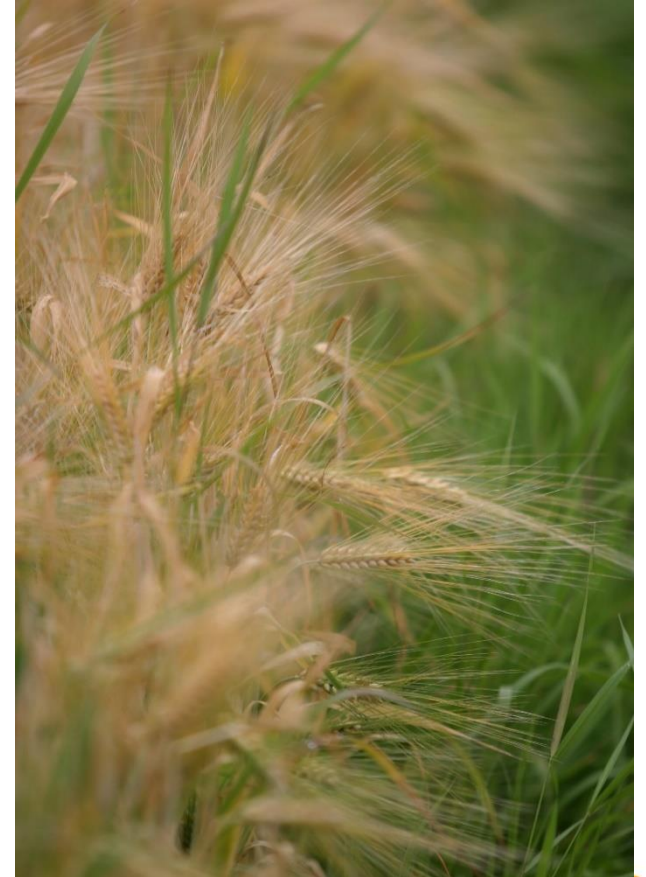
53% rapporterer at brukets driftsbygninger har god eller meget god standard. -

Areal

26 % i Rogaland tar sikte på å øke arealet dyrket mark i løpet av de neste fem årene.

- For det nasjonale utvalget er andelen 23 %.
- Melkeprodusenter tar i større grad enn andre sikte på å øke arealet dyrket mark i løpet av de neste fem årene (40%).

Over halvparten planlegger investeringer i grøftesystem/drenering i løpet av de neste fem årene

Produksjonsøkning

42 % rapporterer at produksjonsøkning er et sannsynlig utviklingstrekk for gårdsbruket de neste fem årene.

- For det nasjonale utvalget er andelen 41 %
- Rogaland 2010: 41 %

Hvem vil øke produksjonen, hvem er satserne?

Hvor i Rogaland?

- Jæren: 49 %
- Dalene: 40 %
- Ryfylke: 40 %
- Haugaland: 32 %

Hvem vil øke produksjonen, hvem er satserne?

- De største gårdene
- De som legger ned mye timer i gårdsdrifta
- Yngre bønder

Melkeproduksjon

39 % som driver med melk i Rogaland-utvalget ser for seg å øke produksjonen (mot 35 % i landet).

- 54% ser for seg å fortsette som før

Saueproduksjon

25 % som driver med sau i Rogaland-utvalget ser for seg å øke produksjonen (mot 34 % ellers i landet).

- 65% ser for seg å fortsette som før
- 7 % ser for seg en nedgang i produksjon, og i underkant av 3 % ser for seg å legge ned.

Vil Rogaland holde sin posisjon som matfylke? I

På hvilket grunnlag kan man eventuelt si noe om dette

- Ressursgrunnlag
 - Rogaland har et produktivt menneskeskapt ressursgrunnlag.
- Framtidstro og motiverte bønder
 - Rogalandsbøndene er flinke og har gode resultater
 - Rogalandsbøndene ser i større grad enn bønder ellers ut til å ville øke (bortsett fra på sau)
- Politiske rammevilkår
 - ...

Vil Rogaland holde sin posisjon som matfylke? II

- På kort sikt – jmf landbruksmeldinga
 - Dagens politikk støtter mest opp om det produktive, markedsorienterte landbruket. Det finner vi blant anna på Jæren.
- På lengre sikt
 - 3 scenarier – rendyrka utviklingsretninger
 - Markedsorientering / liberalisering og økende import
 - Skader Rogaland mindre enn mange andre deler av landet
 - Men økt konkurranse mht husdyrproduksjon fra det sentrale Østlandet
 - Produksjonsorientering / mer stimulering av produksjon
 - Bra for Rogaland
 - Ressursorientering / mer stimulering av grovfôr
 - Rogaland vil kunne klare seg bra på melk og sau - usikkert mht mer ensidig kraftforkrevende produksjoner.
- En fortsatt balansert landbrukspolitikkk vil være bra for Rogaland

Vil Rogaland holde sin posisjon som matfylke? III

Oppsummert:

- Dagens trender tyder på at Rogaland vil beholde sin posisjon som matfylke.
- Landbrukspolitikken vil avgjøre mye framover, men Rogalands relative posisjon vil uansett være solid.

Oppsummering – med store bokstaver

- ✓ Rogalandsbønder vs bønder i andre deler av landet:
 - ✓ har sterkere bondeidentitet
 - ✓ er mer fornøyd med den økonomiske utviklinga
 - ✓ har en større andel av familieinntekta fra landbruk
 - ✓ er mer tilfreds med det landbruksfaglige miljøet
 - ✓ ser lysere på framtida
 - ✓ melkebønder i Rogaland planlegger prod.økning i større grad enn melkebønder ellers, mens det er omvendt for sau
- ✓ Rogalandsbøndene er offensive og
- ✓ Rogaland ligger godt an for å beholde sin posisjon som «matfylke»

Takk for
oppmerksomheten!

